

**HEEMKUNDE-KRING
"AMALIA VAN SOLMS"**

Baarle-Hertog-Nassau

De Heemkunde-Kring 'Amalia van Solms' stelt zich ten doel zich actief bezig te houden met het erfgoed van onze gemeenten met de bedoeling:

- onze kennis ervan te vergroten
- het waardevolle uit vroegere tijden te behouden en te beschermen
- de verzamelde gegevens vast te leggen voor het nageslacht.

De Kring verzamelt informatie over velerlei onderwerpen uit de historie van Baarle, Castelre, Ulicoten en Zondereigen in de ruimste zin des woords.

Heemkunde-Kring "Amalia van Solms"

'HEEMHUIS'

Kerkstraat 4

2338 Baarle Hertog

Bank: 10.38.94.969 Rabo-bank Baarle Nassau

418-1014691-23 Kredietbank Baarle Hertog

Overname van artikelen of gedeelten ervan uit deze publicatie is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur/redactie.

Nieuwsbrief

Heemkunde-Kring "Amalia van Solms" Baarle Hertog-Nassau

verschijnt 4x per jaar

Redactie: Fons Raeijmaekers

Tel: 699624

Redactieadres: "Heemhuis"

Kerkstraat 4

2338 Baarle Hertog

5e jaargang no.3

augustus 1990

INHOUD

Voorwoord	A.W.J.Jacobs	78
Het onderwijs in Ulicoten (3)	A.M.C.Zom	79
Baarlese Pauselijke zoeaven	F.Raeijmaekers	84
30 jaar geleden	F.Raeijmaekers	96
Open monumentendag 1990	A. van Tuijl	107
Reisverslag Jan Uten Houte	Gerrit de Jong	109
Mededelingen		111

Open zondag
2 september a.s.
Let op!
Met programma najaar

Voorwoord

Na de vakantie

Nu voor velen de vakantie weer achter de rug is, kunnen we er weer met frisse moed tegenaan. Op onze kalender staan tal van activiteiten waaraan men actief kan deelnemen. Onze activiteitenkalender hopen we op korte termijn klaar te hebben. Op de eerste zondag van september hopen wij de activiteitenkalender uit te kunnen reiken. Een extra reden om naar deze eerste zondag te komen. Bovendien kan men nog wat napraten over de vakantie en nieuwe afspraken maken voor activiteiten waaraan men meewerkt.

Op korte termijn zullen we de centrale verwarming in ons Heemhuis realiseren. Met een lening tegen bijzonder gunstige voorwaarden van de plaatselijke Rabo-bank, ondersteuning van de Gemeente Baarle- Hertog en andere sponsors, is het financiële plaatje rondgekomen. Het heeft wel lang geduurd maar nu is het gelukkig zover.

Door deze voorziening kan ons Heemhuis nog optimaler gebruikt worden door leden en werkgroepen. Ook voor het archief zal het welkome verbetering zijn. We hopen dat hierdoor de activiteiten van leden en werkgroepen zullen toenemen en zich nog meer zullen concentreren op het Heemhuis. Immers onze wens was dat het Heemhuis zou functioneren als ontmoetings- en werkplaats voor leden en werkgroepen. Als we ons daarvoor met z'n allen inzetten, zal dat beslist lukken !

A.W.J. Jacobs

Voorzitter

Het Onderwijs in Ulicoten (3)

door A.M.C. Zom

Archivaris Baarle-Nassau

Cornelis van Beckum had niet alleen tot taak om de schoolkinderen de leesen schrijfkunst bij te brengen, maar tevens was hij belast met het opwinden en onderhouden van het torenuurwerk te Ulicoten. Kennelijk vond Cornelis, dat dit werk niet tot uitdrukking kwam in zijn salaris, want op 6 juni 1861 werd een verzoek van de schoolmeester om extra beloning voor deze taak door de gemeenteraad afgewezen. De raad vond namelijk dat het onderhoud van het uurwerk evenals dat bij zijn voorganger het geval was, wel degelijk tot zijn taak behoorde, hetgeen ook bij zijn benoeming was vastgesteld. Eerst in 1872, bij besluit van 16 november, werd een verzoek om salarisverhoging van de schoolmeester door de raad gehonoreerd. Sedertdien ontving Cornelis van Beckum fl. 50,00 per jaar meer.

Uitbreiding schoolgebouw

Omstreeks deze tijd deed zich ook de behoefte gevoelen aan een vergroting van het schoolgebouw van Ulicoten. Op 25 november 1873 keurde de gemeenteraad een begrotingswijziging voor 1874 goed, met het oog op de uitbreidingsplannen en op aanwijzing van G.S., hoewel B en W in eerder stadium een afwijzendadvies daarover aan G.S. hadden toegezonden, omdat de reële plannen daarvoor nog niet ver genoeg gevorderd waren. Men besloot fl. 700,00 voor deze werkzaamheden uit te trekken. Hoe het plan was opgesteld om de uitbreiding gestalte te geven, wordt in de notulen niet vermeld. Wel diende Cornelis van Beckum op 25 februari 1874 een verzoek in bij de gemeenteraad, om het plan te wijzigen, in die zin dat ook het schoolhuis, de onderwijzerswoning, werd vergroot. Dit verzoek werd in de raadsvergadering van 9 april 1874, nadat het in een eerdere vergadering was aangehouden, besproken. Intussen had Cornelis echter de schoolopziener al in de arm genomen, want bij de besprekingen van 9 april kwam tevens een brief van de schoolopziener ter tafel, waarin deze er op aandrang ook het schoolhuis te vergroten. Maar de raad hield voet bij stuk en besloot slechts tot uitvoering van het oorspronkelijke plan, dat bestond uit een verruiming van het schoolgebouw, ter grootte van 4 meter en voorts uitvoering van de nodige herstellingen.

Eigen bijdrage ?

Een verzoek van Cornelis van Beckum om salarisverhoging, gedaan in 1876 werd afgewezen op grond van het feit dat hij in 1872 al een verhoging had gekregen en op grond van het feit dat de gemeente toch al moest bijdragen in de kosten van de rijkspensioenen tot een derde van het bedrag. Een request van Cornelis aan het college van Gedeputeerde Staten van enkele maanden later, om toch verhoging va zijn jaarwedde te bewerken, werd door de gemeenteraad van een afwijzend advies voorzien.

In 1877 waren er weer enkele herstellingen en veranderingen uit te voeren aan het schoolgebouw, zoals het bijplaatsen van een raam, het verplaatsen van deuren en het aanbrengen van een afdak op de speelplaats. Ook had Cornelis van Beckum zelf een plan tot veranderingen ingediend en zelfs voorgesteld om uit eigen middelen in de realisatie daarvan bij te dragen. Bij voorbaat bepaalde de gemeenteraad, dat de inbreng van de gemeente in de kosten van de herstelligen de fl. 250,00 niet te boven mocht gaan. Uitdrukkelijk werd vastgesteld dat een en ander wel onder toezicht van het gemeentebestuur diende te geschieden. Toen de hele operatie achter de rug was, bleken de totale kosten van de werkzaamheden fl. 328,00 te zijn. Cornelis van Beckum, met zijn jaarsalaris van fl. 320,00, vond het klaarblijkelijk nogal hoog, want hij verzocht een tegemoetkoming in de fl. 78,00, die door hem moesten worden betaald, aan het gemeentebestuur. Het gemeentebestuur ging niet in op zijn verzoek en besloot zelfs, dat de onderwijzer van de onderwijzer van de tussendeur van het schoolgebouw naar zijn woonruimte geen gebruik mocht maken, tenzij hij die ruimte nodig had om waskaarsen te fabriceren. De sleutel van de deur moest onder de burgemeester blijven berusten. Misschien wilde men op deze manier voorkomen, dat de onderwijzer, nu hem een tegemoetkoming in de hoge kosten was ontzegd, op illegale wijze zijn comfort zou kunnen genieten, door de schoolruimte ook voor andere als onderwijsdoeleinden aan te wenden. Wel werd aan Cornelis van Beckum de fl. 250,00 uitbetaald, die in het voorgaande ten behoeve van de werkzaamheden was uitgetrokken.

Toch salarisverhoging

Het had er alle schijn van dat de onderwijzer van Ulicoten in een uiterst ondankbaar baantje werkzaam was. Zijn verzoeken om salarisverhoging, om tegemoetkoming in de verbouwingkosten, om uitbreiding van zijn woonruimte, alles liep op niets uit. Een herhaald verzoek om meer salaris in

1879 werd wederom afgewezen met het argument, dat de gemeenteraad eerst de in werking treding van de onderwijswet van 1878 wilde afwachten. Eindelijk in 1880, nadat dan de nieuwe wet van kracht was geworden, werd ook het salaris aangepast. Cornelis ging fl. 640,00 per jaar verdienen, op grond van artikel 26 van de geoemde wet. Dit artikel bevatte namelijk de bepaling dat aan iedere onderwijzer een vaste jaarwedde moest worden uitbetaald. Voor onderwijzers met de rang van hoofdonderwijzer moest de wedde minstens fl. 600,00 bedragen.

Eerste onderwijzeres

Het was nadien ekele jaren stil rond het onderwijsgebeuren in Ulicoten. Met ingang van 1 januari 1883 werd Julia Wagermans tot onderwijzeres in "nuttige handwerken" benoemd. Zij was aaister van beroep. Haar benoeming werd gesteld op een jaarwedde van fl. 25,00 per jaar. Toen zij in 1885 verhuisde, werd zij opgevolgd door Gerardina Seeuws, die met ingang van 1 oktober van dat jaar in dienst trad.

Op 17 februari 1887 werd in de gemeenteraadsvergadering een verzoek van Cornelis van Beckum behandeld, waarin deze verzocht een gedeelte van de school bij zijn woning te trekken op kosten van de gemeente. De raadbesloot om eerst een onderzoek naar de mogelijkheid ervan te laten verrichten door B en W. Het lijkt er op dat dit verzoek nooit is uitgevoerd, want nergens vindt men nog een enkele vermelding over deze zaak, terwijl ook de onderwijzer daar nooit meer iets over liet horen. Misschien heeft hij gedacht, dat het verder zijn tijd wel zou duren, immers hij stond al weer 28 jaren voor de klas en zijn pensionerig kwam reeds in zicht. Per 1 juli 1894, na 35 jaar dienst was het zover. Aan Cornelis van Beckum werd eervol ontslag verleend. In aansluiting op deze ontslagverlening besloot de gemeenteraad het salaris voor de nieuw te benoemen onderwijzer vast te stellen op fl. 750,00, vijftig gulden meer als het laatgenoten van Cornelis van Beckum.

Nieuw hoofd en tweede onderwijzer

B en W werden gemachtigd tot het oproepen van sollicitanten ter vervulling van de ontstane vacature. In overleg met de schoolopziener konden B en W een voordracht van 6 personen aan de gemeenteraad presenteren. Bij stemming in de gemeenteraad op 2 juni 1894, viele de meeste stemme op de kandidaat J.J. Wackerhausen, die tot hoofd der school werd benoemd. In het daarop volgende jaar deed zich de noodzaak voor tot het aanstellen van een

tweede onderwijzer. Gedeputeerde Staten drong hier namelijk op aan, misschien wel na lezing van het schoolverslag van de gemeente Baarle-Nassau, dat jaarlijks moest worden ingezonden. Terzelfder tijd was ook een brief van de schoolopziener ingekomen, die verklaarde een onderhoud met B en W van Baarle-Nassau te willen hebben aangaande de toestand van de school te Ulicoten. De raad vond bijgevolg dat het raadzamer was eerst na dit onderhoud met de schoolopziener, dat was gesteld op 3 april 1895, over te gaan tot het aantrekken van een tweede onderwijzer. Uit het onderhoud op 3 april kwam vast te staan, dat er te Ulicoten hard behoefte was aan een nieuw schoolgebouw en een nieuwe onderwijzerswoning. Bovendien kon met het oproepen van een tweede onderwijzer worden gewacht tot na de examenperiode in het najaar van 1895. B en W hadden tijdens dit onderhoud wel aangedrongen op uitstel van de nieuwbouw in verband met de op handen zijnde landsregeling, maar de schoolopziener was geen duimbreed geweken van zijn voornemen.

Nieuwbouw

De gemeenteraad zag dan ook wel in dat tegen de wensen van deze ambtenaar niet viel op te tornen en besloot daarom maar tot de uitvoering van een nieuwbouwplan over te gaan. Dit besluit viel op 18 april 1895. Op 8 juni daaraan volgend werd de begroting van de nieuwbouw in de raad behandeld, volgens welke de school geraamd werd op fl. 3005,84, na aftrek van 25% subsidie en de onderwijzerswoning op fl. 3398,71, tesamen dus fl. 6404,55. Natuurlijk was een dergelijke uitgave in de begroting van de gemeente over 1895 niet voorzien. Om dit te ondervangen, besloot de raad tot het opmaken van eensupplementaire begroting en tot dekking van de uitgave een gedeelte van het kapitaal der inschrijving op het Grootboek der Nationale Schuld, nominaal fl. 7000,00 berekend aar een koers van 94%, te gelde te maken, hetgeen fl. 6580,00 zou opleveren. Eveneens besloot de raad tot grondruiling t.b.v. de scholenbouw. In september bleken de kosten van de bouw hoger uit te vallen dan geraamd was en nogmaals werd op dezelfde wijze als voorheen een bedrag van fl. 470,00 vrijgemaakt, terwijl in april 1896 nogmaals naar dit middel gegrepen moest worden.

Op 20 februari 1896 stelde de raad het salaris vast van de te benoemen tweede onderwijzer op fl. 450,00 per jaar. De sollicitatieoproep die in april 1896 volgde, leverde geen enkele sollicitant op. De jaarwedde werd daarom opgevoerd tot 475 gulden maar zoder resultaat, zelfs niet a een herhaalde oproep. Per 1 september 1896 verhoogde de raad het jaarsalaris tot fl. 500,00

en op dit aanbod verscheen een kandidaat, te weten Cornelis Baijens, die nadat B en W hem in de gemeenteraadsvergadering hadden voorgesteld, onmiddellijk met algemene stemmen werd aangenomen en in zijn functie benoemd.

Van de bouw van de school is iets meer bekend, omdat een apart dossier bewaard is gebleven. De aanbesteding naar bestek en voorwaarden opgesteld door architect FP. Bilsen te Breda, vond plaats op 31 juli 1895. De werkzaamheden omvatte het afbreken van de bestaande school en onderwijzerswoning en de bouw van nieuwe onderkomens. De aannemer werd Antoon Dielens, die de totaal-opdracht had aangenomen voor fl. 7696,00. Volgens het bestek diende de bouw vóór of op 15 november 1895 gereed te zijn en na voltooiing zou de bouw tot 1 mei 1896 in onderhoud bij de aannemer blijven. De nieuwe school die een buitenwerkse lengte en breedte had van respectievelijk 14,72 meter en 7,54 meter, omvatte twee leslokalen. Aan voor- en achterzijde waren twee uitbouwen geprojecteerd, respectievelijk van een oppervlakte van 5,3 x 1,70 meter en van 5,10 x 1,16 meter, die enerzijds een portaal en vaste kasten bevatte, terwijl aan de achterzijde twee toiletten, twee urinoirs en een steenkolenbergplaats gepland waren. De speelplaats was gedeeltelijk overdekt.

(slot volgt)

Werkgroep boek 1000 jaar Baarle

De werkgroep gaat na de vakantie extra hard aan het werk, omdat eind van dit jaar het materiaal voor dit boek verzameld moet zijn. Gedurende 1991 zal een redactie dan het boek zijn uiteindelijke vorm geven.

De werkgroep doet een beroep op ALLE leden om eens in hun eigen verzamelingen op zoek te gaan naar foto- en ander illustratiemateriaal voor dit boek. Daarbij denkt men speciaal aan foto's van bekende Baarlese personen, - gebouwen, - fabrieken, monumenten etc., etc.

De eerstvolgende samenkomst van de werkgroep is gepland op maandagavond 10 september a.s. om 20.00 uur in het Heemhuis, hierbij is een ieder die wat kan bijdragen van harte welkom!

Baarlese pauselijke zoeaven in de strijd van de paus tegen de eenmaking van Italië (1860-1870)

Rond het midden van de vorige eeuw zag de staatkundige kaart van Europa er heel anders uit dan nu (en in de zeer nabije toekomst). Verschillende grote staten als Duitsland en Italië bestonden nog niet. Het huidige schiereiland Italië was nog verdeeld in een bonte verzameling van staatjes.

monarchie of republiek

In de 19^e eeuw stak het nationalisme de kop op in Europa, wat bijna overal tot revolutionaire toestanden leidde. Op de ene plaats gebeurde dat met succes (cfr. België), elders mislukte dat, zoals in Italië. Het bleef hier echter niet bij. Op het schiereiland had men de smaak van eenmaking al geproefd onder Napoleon en men wilde terug naar deze toestand. Dit lukte vrij snel in het Noorden en het Zuiden. Welke staatsvorm de jonge natie zou aannemen was niet meteen duidelijk: Koning Victor Emanuel II van Piëmont-Sardinië was wel de man waar alle patriotten naar op keken als de mogelijke koning van een verenigd Italië. Zijn eerste minister Cavour mag beschouwd worden als de eigenlijke bewerker van de Italiaanse eenheid. Daarnaast waren er de voorstanders van een republiek, met als voornaamste figuur, de avonturier en hevig anti-clericaal Garibaldi. Hiermee zijn de belangrijkste politieke namen gevallen. Tot in detail beschrijven hoe deze eenmaking tot stand kwam, zou ons hier te ver leiden.

kerkelijke staten

Er bleef uiteindelijk één territoriaal obstakel : de kerkelijke staten. De paus was immers niet enkel de geestelijke leider van de katholieke kerk, hij was ook de wereldlijke heerser over een door de eeuwen heen gevormd grondgebied dat 'de laars' doormidden sneed. De kerkelijke staten stonden daardoor de staatkundige eenheid in de weg. Moeilijke tijden braken aan voor paus Pius IX, een uitmuntend geestelijke maar geen sterk politiek figuur. De onverenigbaarheid van de kerkelijke en wereldlijke macht werd

hem voorgehouden. Hij werd onder druk gezet om afstand te doen van zijn gebieden en zeker een deel ervan. Maar paus Pius IX haalde aan dat hij geen afstand kon doen omdat het grondgebied niet hem, maar de katholieken toebehoorde. Niettemin gingen verschillende delen van de pauselijke staten al snel verloren na volksstemmingen : Toscane, Modena en Romagna.

pauselijke zoeaven

Door de toenemende dreiging werd in 1860 besloten tot reorganisatie van het pauselijk legertje. De oproep van de paus 'Nullis certe verbis' deed al spoedig de vrijwilligers toestromen, het merendeel uit Frankrijk en België. Het korps dat uit deze talrijke vrijwilligers werd samengesteld, kreeg de naam 'Tirailleurs franco-belges'.

Hun uniform leek op dat van de Franse jagers, maar was veel te warm voor het Middellands zeeklimaat. Men ontwierp dan maar een eigen uniform, dat geïnspireerd was op de uitrusting van de zoeaven. Zoeaven waren oorspronkelijk Berbertroepen die gerekruteerd werden uit een krijgshaftig bergvolk 'de Zwawa' in kabylië (Oost-Algerije). De Fransen vormden een vrijwilligerskorps met deze Berbers, onder leiding van Franse officieren en onderofficieren, bij hun verovering van Algerije in 1830. Dit zoeavenkorps behield zijn specifieke inlandse dracht en exercitie. Later werd dit korps met Franse infanteristen aangevuld. Deze zoeaven hadden een uitstekende reputatie. De keuze voor een soortgelijk uniform was niet ver te zoeken. De opperbevelhebber van het pauselijke leger, de Franse generaal De Lamoricière was kapitein geweest bij de zoeaven. Het geheel gaf een muzelmaans uitzicht en vele kardinalen zagen het niet zitten dat manschappen met een Turks uniform voor de paus streden. Het was echter een praktisch uniform en men kon zich er veel gemakkelijker in bewegen dan in de traditionele soldatenuniformen. De paus keurde het dan ook goed. Het tenue bestond uit : een vest, kort jasje en wijde broek van grijsblauw laken met veel dofrode tressen en chevrons afgezet. Op de rechterborst zat een klein pauselijk wapen van verguld koper aan een ketting. Verder droegen ze een grijze kepi, versierd met een kleine jachthoorn. Ze hadden ook een plechtige hoge kolbak en rode muts van Arabisch model. Beenwindsels of witte slobkousen omsloten gedeeltelijk de lage bergschoenen. Om de middel droegen ze een brede rode ceintuur. In oktober-november 1867 ontstond het gebruik om een witwollen lapje met een hart en de tekst 'Halt, het hart van Jezus is hier' erop geborduurd, op de borst te naaien.

Het korps 'Tirailleurs franco-belges' streed voor het eerst mee in de slag van Castelfidardo (18 september 1860), waar het pauselijke leger een zware

Zoeaaf in uniform in 1914

nederlaag leed. Enkel het hoger genoemde korps sloeg niet op de vlucht: een vijftigtal van hen zouden er hun leven niet laten. Door deze nederlaag waren ook de gebieden Umbrië en Marken voor de paus verloren.

De kerkelijke staten waren nu tot Rome en omgeving herleid, het erfgoed van Sint Pieter. Op 14 maart 1861 riep het eerste Italiaanse parlement het koninkrijk Italië uit, met Victor Emanuel II als koning en Firenze als hoofdstad. Maar Rome was nu eenmaal de eeuwenoude hoofdstad van Italië. Een 'onbevrijd' Rome was een doorn in het oog van vele nationalistes. De binnenlandse politiek van de jonge Italiaanse staat was gericht op de verovering van Rome en de resten van kerkelijke staten.

Het korps 'Tirailleurs franco-belges' was intussen ontwapend. Op 1 januari 1861 werd het 'Regiment der Pauselijke Zoeaven' gevormd. Het korps werd dus vernoemd naar de afkomst van zijn uniform. De toevoeging 'pauzelijke' diende ter onderscheiding van infanterie-eenheden in andere legers, die ook de benaming zoeaven hadden en die eenzelfde uniform als de Franse zoeaven droegen: de regimenten van de zoeaven van Louisiana (1861) en van New York (1863) in het Amerikaanse leger, de zoeaven van Bahia bij de Braziliaanse vrijwilligerskorpsen (1865-1870) en de zoeaven van het Turkse leger (2 regimenten tot 1914).

status-quo

De volgende jaren waren betrekkelijk rustig op enkele schermutselingen na. De zoeaven verlieten hun kazernes voornamelijk om roversbenden, die op het pauselijk grondgebied opereerden, op te sporen. Op die manier konden ze hun opleidingsmeteen aan de praktijk toetsen. Het bataljon zoeaven telde op een gegeven moment nauwelijks 300 man en leek stilaan te verdwijnen.

De Franse troepen die Rome beschermden werden echter geleidelijk teruggetrokken, omdat Frankrijk een Duitse invasie vreesde. Het pauselijk leger moest weer gereorganiseerd worden en de vrijwilligers stroomden opnieuw naar Rome om de paus te beschermen. Vanaf 1866 zouden ook steeds meer Nederlanders voor de paus gaan strijden.

De veldtocht van 1867

In 1867 escaleerde de situatie. Troepen onder leiding van de republikeinsgezinde anti-clericaal Garibaldi vielen op 30 september 1867 het pauselijk gebied binnen bij het grensplaatsje Acquapendente met als doel Rome te veroveren.

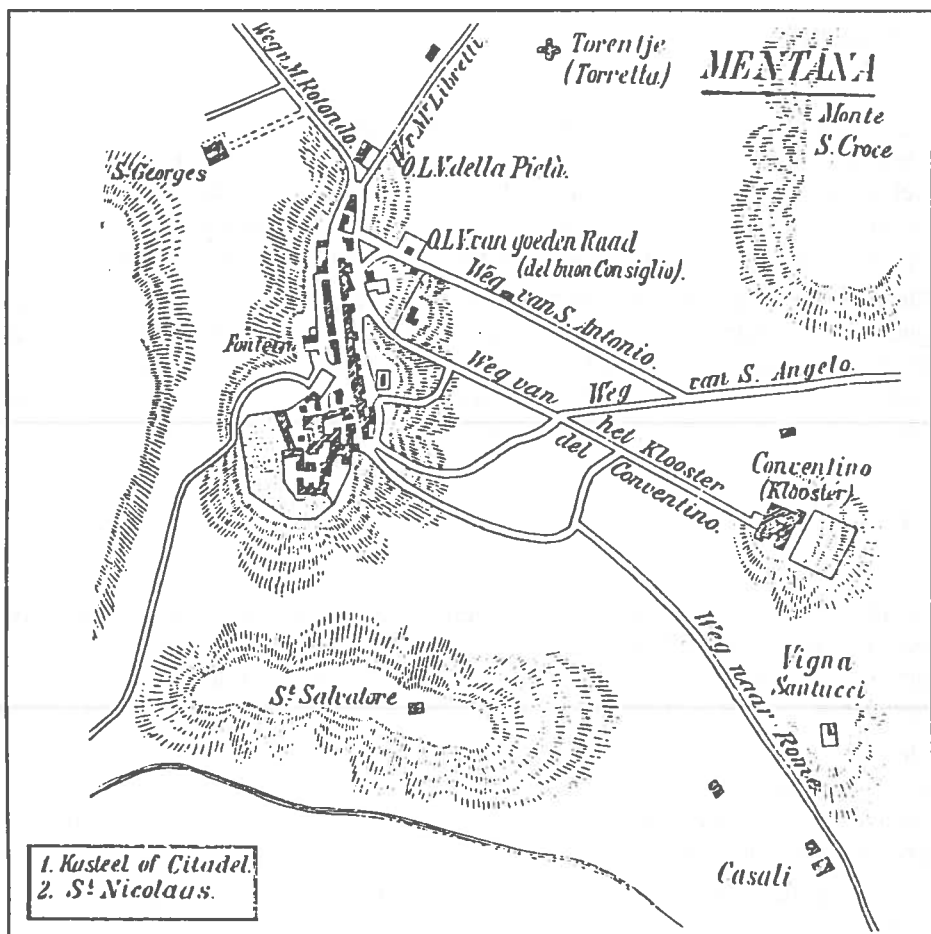
De garibaldisten trokken dan naar het door de zoeaven verlaten Bagnorea (nu Bagnoriglio). Daar werd slag geleverd op 5 oktober. Dezelfde dag nog heroverden de zoeaven deze grensplaats. Op dezelfde dag zegevierde ook een groepje zoeaven in Valentano.

Een week later bezetten de garibaldisten Subiaco, maar de zoeaven dreven hen meteen terug.

De volgende dag, op 13 oktober 1867, vond het belangrijke treffen bij Monte Libretti plaats, een dorpje dat als een citadel op een heuvel ligt. Hier stonden 87 zoeaven tegenover 1200 'eenheidstrijders'. Na enkele uren strijd trokken beide troepen zich terug en maakten de garibaldisten gebruik van de nacht om te vluchten naar Nerola. Zij hadden 67 manschappen verloren. De zoeaven hadden 16 doden te betreuren.

De pauselijke troepen bereikten Nerola op 18 oktober en dwongen de tegenstander tot overgave. De volgende dag werd ook Farnese ontzet.

Het volgende plan van Garibaldi was een opstand in Rome te laten uitbreken en meteen op te rukken naar de stad. Op 22 oktober konden garibaldisten wel de Serristokazerne opblazen, maar de opstand werd snel in de kiem gesmoord en 10.000 teruggezonden Fransen bereikten de stad eerder dan het fel gehinderde leger van Garibaldi.

Op 25 oktober bevrijdden pauselijke troepen, waaronder zoeaven, de stad Viterbo.

Om de stad te vrijwaren besloot de pauselijke legerleiding de aanval te verkiezen boven de verdediging. Op 3 november 1867 stonden 5.000 pauselijken (waaronder 1.500 zoeaven en 2.000 Franse reserven) in Mentana tegenover een overmacht van 15.000 man. De troepen van Garibaldi waren wel gedemoraliseerd door de verloren slagen. Garibaldi lag verschanst in de citadel en werd geruggesteund door het kasteel van Monte Rotondo. Zijn front werd beschermd door hoge heuvels, ingemomen door elitetroepen. De zoeaven fungeerden op eigen verzoek als stoottroepen. Kort na 12.00 uur bereikten

ze de voorste heuvels, die al snel veroverd werden. Vervolgens kwamen ze op een open vlakte, omgeven door bos en garibaldisten. Een vuurgevecht brak los, maar de pauselijke leiding gaf bevel tot een bajonetaanval, het sterkste wapen van de zoeaven. De garibaldisten sloegen op de vlucht. Op de voorpost Vigna Santucci, een ommuurde wijnberg, werd sterk tegenstand geboden, maar ook hier leidde een bajonetaanval tot het terugtrekken van de eenheidstrijders. Om 14.30 uur voerden de zoeaven een stormloop uit op de stadspoorten van Mentana. Een uur later wilde Garibaldi een uitval wagen met ondersteuning van zijn reserves op de Monte Rotondo. De goedbewaande Franse troepen schermden echter de rechterflank af en ving de reserves van Garibaldi eenvoudig op bij de Monte San Croce. Hun ultramoderne chassépots hadden 300 meter draagwijdte meer dan de achterladers van de eenheidstrijders. Garibaldi vluchtte inmiddels en zijn overgebleven troepen bezetten enkel nog de door de pauselijken omsingelde citadel. De volgende dag gaven zij zich over en werd ook Monte Rotondo veroverd. In de strijd vielen volgens bepaalde bronnen 1.000 doden onder de garibaldisten, tegenover 23 zoeaven (tweederde van de pauselijke gesneuvelden); er zijn echter ook andere cijfers in omloop. Men moet daarom niet te veel waarde hechten aan dergelijke cijfers.

Na deze verpletterende overwinning van de pauselijken was er geen sprake meer van het leger van de republikeinsgezinde Garibaldi. Koning Victor Emanuel ontwapende de overblijvende garibaldisten.

De Franse soldaten bleven Rome beschermen. Het aantal zoeaven steeg tot 4.500 manschappen. Weer trad er een rustperiode in. Het was zelfs mogelijk voor paus Pius IX om het eerste Vaticaanse concilie bijeen te roepen.

1870

Op 19 juli 1870 brak de Frans-Duitse oorlog uit. Op 2 augustus riep Frankrijk de troepen uit Rome terug voor ondersteuning. Op 2 september werd Frankrijk bij Sedan beslissend verslagen. Hierdoor nam koning Victor Emanuel zijn kans waar om tegen de paus en Rome op te trekken. Op 16 september trok een leger van ongeveer 60.000 man het pauselijk grondgebied binnen en op 20 september begon de belegering van Rome. Al snel waren er bressen in de eeuwenoude omwalling en om verder bloedvergieten te vermijden, werd op wens van de paus het vuren gestaakt. De volgende dag juichten de pauselijke troepen voor de laatste maal de paus toe op het Sint Pietersplein. Daarna werden de zoeaven gedeporteerd naar hun land van herkomst.

ÉTATS PONTIFICAUX.

N^o d'ordre 1557 :

DIVISION MILITAIRE

5429.

PLACE de

Dépôt de

Bataillon des Zouaves.

FEUILLE D'ENRÔLEMENT

de

pour deux ans.

Aujourd'hui le 18 nov. mille huit cent cinquante sept le nommé
 Vm *Miguel* *Miche* fils de *Luis*
 et de *Vm Ginnetta* né à *Grinetta*
 le 4 mai 1847 ayant eu en dernier lieu son domicile à *Almelo*
 province de *Orizaba* condition *Cultivateur*
 a été admis au service de Sa SAINTETE comme simple soldat dans le bataillon des Zouaves
 s'obligeant à servir fidèlement pendant deux années et à prêter le serment prescrit dans les mains
 de l'autorité compétente, présentant à cet effet les documents ci-après désignés, lesquels ayant été
 trouvés en règle et conformes aux prescriptions du règlement pour les recrues, nous soussignés
 nous l'avons admis provisoirement au nom du Souverain et nous avons promis, au nom du même
 Souverain, au susdit qu'il jouira de tous les avantages de soldat,
 masse, habillement, suppléments, récompenses, et de tout ce qui est fixé par la loi du 7 janvier 1852
 et que passé le temps de années, pour lesquelles il a pris service, il pourra (en cas qu'il
 ne lui plût pas de continuer à servir) demander son congé, qui lui sera accordée conformément
 aux règlements en vigueur.

Le nommé *Miguel* *Don* *Miguel* n'avoir jamais été jusqu'ici
 rayé ou expulsé de quelque corps d'armée que ce soit, connaissant la peine qui attend celui qui,
 expulsé d'un corps s'enrôle de nouveau, et qu'il se soumet, en outre, sans exception, au code et aux
 lois militaires, ainsi qu'aux méthodes et à la discipline qui sont ou seront en usage dans le bataillon
 également sans exception.

DOCUMENTS

Certif n° 1 Lett B
 " de *Enm* *Conrita* *M* *van* *Ni* *per*

Dienstcontract voor twee jaar

De Romeinse kwestie

Paus Pius IX ontving vanuit de gehele wereld getuigenissen van medeleven, maar slechts één staatshoofd protesteerde officieel : de president van Ecuador. De verhoudingen tussen de paus en de Italiaanse staat bleven gespannen. De regering bood in een garantiewet een geringe schadeloosstelling voor het verloren gebied en vrijheid van concilie en conclaaf, maar de opeenvolgende pausen aanvaardden dit niet. Zij waren in wezen vrijwillige gevangenen in het Vaticaan en bezorgden vele Italianen een gewetensconflict door een verbod op elke samenwerking met de Italiaanse regering.

Met het verdrag van Lateranen in 1929 kwam hieraan een einde. De paus deed voor altijd afstand van de Kerkelijke Staten en kreeg daarvoor in de plaats een kleine staat van circa 44 ha, Vaticaanstad. De toenmalige fascistische minister-president, Benito 'Il Duce' Mussolini, won door dit akkoord nog meer aan prestige...

Wie

Maar terug naar de jongemannen die hun leven riskeerden om de paus te beschermen. De zoeaven kwamen van overal en uit alle lagen van de bevolking. De eerste zoeaven waren vooral Fransen en Belgen. Vanaf 1866 scheepten ook steeds meer Nederlandse jongens in. In totaal hebben ongeveer 11.000 jongens zich ingeschreven. Hiervan waren circa 3.181 afkomstig uit Nederland, 2.964 uit Frankrijk en 1.634 uit België, maar de zoeaven kwamen uit alle werelddelen. Hun gemiddelde leeftijd was 23 jaar, wat aangeeft dat het merendeel zeer jonge idealistische adolescenten waren.

Zij vochten uit idealisme; zij wilden beletten dat vreemde of Italiaanse legers de stad van de paus zouden bezetten. Voor het geld moesten zij het in ieder geval niet doen : In Rome bedroeg de soldij vijf cent per dag; een glas wijn kostte in die tijd drie cent... Hun geldgebrek komt ook naar voren in de brieven die zoeaven naar huis stuurden : "...Sedert die tijd heb ik geen geld meer gehad als mijn traktement, maar in Velletri kon ik er mee toekomen, maar hier moet ik armoe lijden, als ik anders niet heb als mijn 'pree'. Maar ben zo goed en stuur mij spoedig wat geld over als het in uw vermogen is..." (Mathijs Turken). Hun tocht was een soort pelgrimagede en in zekere zin ook een 'kruistocht'.

De jongens die wilden gaan vechten voor de 'rechtvaardige zaak' konden zich opgeven bij de pastoor in hun woonplaats die hun een oproep bezorgde. De aspirant-zoeaven moesten wel aan een aantal voorwaarden voldoen : een

getuigschrift van de pastoor van de parochie, een gezondheidsverklaring van de dokter, een uittreksel uit het geboorteregister en vrijstelling van dienstplicht of hun militair paspoort indien zij dit al vervuld hadden. In geval van minderjarigheid was een bewijs van toestemming van de ouders noodzaak. Hun ouderdom moest tussen 17 en 40 jaar liggen, hun lengte mocht niet minder dan 1.57 meter zijn. Als alles in orde was, vertrokken ze per trein naar Oudenbosch waar ze onthaald werden door o.a. pastoor Hellemons, die zo vol was van Rome dat hij de Sint Pietersbasiliek er in kopie liet nabouwen. Na een kort verblijf ging de tocht verder naar Brussel waar de keuring plaatsvond. Hier schreven zij zich in voor twee jaar dienst. Oud-zoeaven konden voor een jaar of voor zes maanden bijtekenen, met mogelijkheid tot herhaling. Vervolgens spoorden ze naar Marseille en scheepten in naar de havenstad Civitavecchia en uiteindelijk belandden de zoeaven met de trein in Rome, dat een overweldigende indruk op deze jongens maakte: "...Wij zongen daarna de Magnificat, lazen nog een paternoster en kwamen te Roomen aan onder het geroep van: leve Pius IX, dat door alle wagons weergalmde. Als men te Roomen aankomt als zouaef voelt men iets in het hert dat men zelf niet begrijpt en 't is die inwendige vreugd die ons overal de moeilijkheden doet zegepralen..." (Amaat Vyncke). De jongemannen uit het oosten van Nederland reisden eerder via Tilburg en Maastricht. Oudenbosch was dus een doortrekplaats voor de zoeaven. Zij kregen hier ook klederen, tabak, sigaren en brieven mee naar Rome, die door de familieleden van reeds vertrokken zoeaven bezorgd waren. De aalmoezenier in Rome deed de pakketten aan de geadresseerden toekomen.

Om een idee te vormen van deze 'kinderen van den Heiligen Vader' volgt hier nog een kleine bloemlezing van notities van broeder Bernardinus en pastoor Hellemons: "dag van vertrek :

26 februari 1866: 38, waarvan één dronken was, één afgestraft en één getrouwd is te Rome

9 april 1866 : 7 man , waarvan één gedeserteerd is, een deugniet

30 april 1866 : 7 man, waarbij de gebroeders Zwarthoed uit Volendam. Hun wijde broeken trokken zeer de aandacht, evenals een 3 d.M. groote gerookte IJbot, welke ze beurtelings droegen, zeggend: " Voor den Heiligen Vader". Zulke ontroerende staaltjes waren volstrekt niet zeldzaam. Meermalen droegen Noord Hollandsche boeren Edammer kaasjes mee: voor den Heiligen Vader

10 juni 1867 : 4 man , waarbij één met "wie we nog eens zullen probeeren"

14 oktober 1869 : 7 zoeaven "met één deftig jongeling, die 6 jaar élève van Katwijk geweest is"

17 maart 1870 : 9, waaronder 5 oud-zoeaven en een "jonge kwibus"

24 augustus 1870: "14 man, waaronder A. Reun uit Delft die voor de 3 maal zouaef is"

Zoals ook uit de notities blijkt, gaven velen zich in 1870 opnieuw op om naar Rome te trekken, toen de situatie steeds hopelozener werd.

Terugkeer

De situatie voor de vele zoeaven die terugkeerden naar hun vaderland was ook niet altijd even rooskleurig. Zij hadden gevochten in vreemde krijgsgedienst. Indien zij hiervoor geen toestemming van de koning hadden, verloren zij hun staatsburgerschap. Slechts 118 aspirant-zoeaven hadden om toestemming gevraagd en 90 % ervan had die ook gekregen. Hierop moesten ze twee maanden wachten. De jonge idealisten waren te ongeduldig om hun vertrek zolang uit te stellen. Bovendien hadden de meesten van deze veelal eenvoudige jongens geen enkele interesse in die richting. Slechts bij de invoering van het actief kiesrecht merkten zij de gevolgen ervan pas echt.

Van hun soldij waren zij beslist niet rijk geworden. Zij werden geconfronteerd met werkloosheid. Anderen hadden intussen hun beroep aangenomen. Aanpassing aan de oude levenspatroon was dikwijls moeilijk na het verblijf in een land met een andere levenspatroon. Het is dan ook niet verwonderlijk dat oud-zoeaven als vrijwilligers terug te vinden zijn in de Frans-Duitse oorlog, Spanje en in Nederlands-Indië. De vergelijking met terugkerende Vietnamstrijders gaat gedeeltelijk op.

Deze situatie moet ook weer niet overtrokken worden. Avonturiers, die niets te verliezen hadden, waren de zoeaven zeker niet. Een onderzoek in Geldrop leert ons dat de meesten van de 25 Geldropse zoeaven uit de ambachtelijke middenstand stamden met een behoorlijke sociale herkomst. De meeste ouders waren bezitters van huizen en gronden. Dit beeld komt ook in Baarle naar voren, want ook Baarle 'zond zijn zonen uit'.

Baarlese pauselijke zoeaven

Eduard Wencelas Gustenhoven schreef zich op 5 februari 1866 in. Hij diende van 10 februari 1866 tot aan zijn ontslag op 16 februari 1868. Hij had deelgenomen aan de veldtocht in 1867 en kreeg hiervoor als onderscheiding het Mentana-Kruis. Eduard was op 28 september 1841 geboren in Baarle-Nassau waar hij ook zijn domicilie had. Op dezelfde dag schreef ook zijn broer Paul, geboren op 19 december 1842, zich in als pauselijk zouaaf. Ook hij kreeg voor zijn bijdrage in de veldtocht van 1867 het medaille van Mentana, op 25 februari 1869 'verleend per vergunning om te dragen 't door de Paus geschonken Kruis fidei et veritate'. Hun ouders waren Theodorus Gustenhoven, ambtenaar bij 'de In- en Uitgaande Regten' en zijn moeder Cornelia Gertrudis van Leeuwen. Lang heeft het gezin Gustenhoven niet in Baarle

verbleven. Merkwaardig genoeg vinden wij geen enkel spoor van hen terug in de bevolkingsregisters.

Er waren nog twee zoeavenbroers uit Baarle-Nassau, zonen van Charles Albert de la Bruheze, rentenier, en Henrica Joanna Hendrickx, de dochter van een Nassause burgemeester. Het echtpaar Albert-Hendrickx woonde op de Singel. Charles Albert had als kind een poosje op het Loverense slotje 'Bruheze' gewoond. Later voegde hij de kasteelnaam aan zijn familienaam toe. Zijn vader Pierre Albert was afkomstig uit de omgeving van Lyon en had waarschijnlijk door de revolutie van 1789 de wijk moeten nemen naar het buitenland.

Op 7 januari 1869 schreef Josephus Adriaan Albert de la Bruheze zich in als pauselijk zoeaaf. Hij diende in het leger vanaf 13 januari 1869 als zoeaaf tweede klas en was ingedeeld bij het vierde bataljon, vijfde compagnie. Hij werd na de val van Rome op 20 september 1870 ontslagen. Josephus Adriaan, geboren op 27 november 1832, was leerlooier en vertrok ongehuwd uit Baarle naar Hilvarenbeek 22 mei 1862, maar kwam op 20 februari 1863 reeds naar Baarle-Nassau terug. Hij week op 30 oktober 1865 dan weer uit naar Dordrecht, nog altijd ongehuwd. Bij zijn inschrijving in het zoeavenleger gaf hij Budel op als woonplaats.

Zijn broer Richard diende zich een jaar later aan, op 27 februari 1870. Hij was pauselijk zoeaaf tot Rome viel. Richard was geboren op 9 februari 1848 in Baarle-Nassau maar had bij zijn inschrijving zijn domicilie in Leuven. De 22-jarige jongeman gaf geen beroep op. Richard was twee jaar toen zijn vader stierf. De weduwe bleef achter met een gezin van 12 kinderen, waarvan de oudste 21 jaar was. Zij verliet met zeven kinderen de gemeente op 19 februari 1857 en week, slechts voor korte tijd, uit naar Leuven, want op 22 november 1858 betrok ze weer hetzelfde huis op de Singel. Later trok ze weer naar Dordrecht, net als Josephus Adriaan, maar stond in 1866 weer terug in Baarle. Het jaar daarop verbleef ze in Vilvoorde, waar haar oudste dochter Angelica woonde. Door het overlijden van de echtgenoot van Angelica verhuisden beide weduwes een jaar later naar Hoogstraten, waar de oudste zoon, Prosper Maximiliaan, inmiddels woonde. Op 22 januari 1870, op 69-jarige leeftijd, overleed de Baarlese burgemeestersdochter. Haar jongste kind, Richard Josephus, schreef zich anderhalve maand later in als zoeaaf.

Hiermee is dit verhaal nog niet gedaan. Dr. E. Loffeld had reeds onderzoek gedaan naar de Baarlenaren die dienst namen in het zoeavenleger. Hij kwam tot de bevinding dat er twee pauselijke zoeaven uit Baarle-Nassau getekend hadden: Eduard Wencelas Gustenhoven, die wij hierboven al omschreven hebben; de andere pauselijke zoeaaf vond hij opgetekend als de La Bruheze, Albert. Bij zijn inschrijving had men 'Albert' als zijn voornaam aanzien. De

voornamen van de zoeaaf waren Loffeld niet bekend. Overlegging van de opgegeven geboortedatum met de burgerlijke stand en de parochieregisters gaf hem geen opheldering omtrent de voornaam. De betreffende zoeaaf, die wij nu kennen als Josephus Adriaan, geboren in Baarle-Nassau op 27 november 1832, staat immers onder een foutieve geboortedatum genoteerd op de steekkaarten, nl. 27 september 1837. Op zijn 'feuille d'enrôlement' no. 3984 staat zijn juiste geboortedatum wel vermeld, maar wordt Baarle-Nassau als laatste domicilie opgegeven. Op dat moment staat hij echter niet in het bevolkingsregister vermeld. De 37-jarige Josephus Adriaan was tussen al die jonge zoeaven wel een ouderdomsdeken, zeker omdat 40 jaar de uiterst ouderdom was voor een mogelijke inschrijving.

In ieder geval is één openstaande vraag van dr. Loffeld opgelost. Waar hij nog stelde "Het zal dus wel een mysterie blijven welke van de Bruheze-zonen onder de pauselijke vlag tegen Italië heeft gevochten" is het antwoord nu gekend.

Met dit nieuwe onderzoek is gebleken dat geschiedschrijving nooit afgerond is. Deze studie is ook nog niet voltooid. Het bronnenmateriaal voor dr. Loffeld en voor dit artikel werd verzameld in het zoeavenmuseum te Oudenbosch. Daar werden enkel de gegevens van de Nederlandse zoeaven overgenomen uit de originele inschrijvingsmatrikels van de zouaven. Het is dus mogelijk dat er ook jongens uit Baarle-Hertog zich als zoeaaf opgegeven hebben. De originele matrikels worden bewaard in het legermuseum te Brussel. De matrikels zijn echter niet geïndexeerd op plaatsnamen, zodat het zoeken blijft naar de spreekwoordelijke speld in de hooiberg. Het speuren gaat verder...

F Raaijmaekers

bronnenmateriaal :

het Nederlands Zoeavenmuseum Oudenbosch

M.C.J.L. VAN NISPEN, Beknopte geschiedenis van de pauselijke zouaven, (n.p.), (n.d.).

W. VAN OVERVELD. Pro Petri Sede. De geschiedenis der pauselijke zoeaven. Oudenbosch, 1967.

B. HAARBOSCH. De Pauselijke Zouaven (1860-1870). -De Wazerwijn, 198 , jg. , 440-

E. LOFFELD, Bruheze (verzamelde artikels).

Art. Zoeaaf. - Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie, dl. XXV, 1979, p. 587-588.

Sancta Maria. Kerkelijk weekblad voor het bisdom van Breda, 1 en 15 september 1927, jg. 4, no. 49 en 51, p. 887-888 en 403-404. J. COENEN, J.L. VAN SANTE, De geldropse zoeaven in de

strijd tegen de eenheid van Italië (1861-1870), Geldrop, 1977.

Gemeente-archief Baarle-Nassau, bevolkingsregisters, 1840-1860; Ingekomen en vertrokken personen 1862-1904.

Familie-archief Albert de la Bruheze, Weelde-Statie

C.C.M. SOMERS, Nederlandse oud-zouaven en hun maatschappelijke activiteiten in de laatste decennia van de negentiende eeuw. (doctoraalscriptie in 1988/90 geschreven aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen : helaas nog niet ter inzage gekregen).

30 jaar geleden

uit de dagboeken van Jo Huybregts

vrijdag 3 juni 1960

Vanavond om 20.00 tot 21.00 uur hadden we Baarle-Hertog-Nassau op de televisie gezien. Zo zagen we eerst Sander Loots en J. van der Flaas in het café van Emma Loots waar de Belgische zowel als de Nederlandse lijn elkaar ontmoeten. Vervolgens kregen we de secretarissen van Baarle-Hertog en Baarle-Nassau te zien. De secretaris van Baarle-Hertog deed een uiteenzetting over de Belgische enclaves in Nederland. Hierna kwamen tevoorschijn: de burgemeester van Baarle-hertog alsook de burgemeester van Baarle-Nassau. We kregen ook nog te zien de gobelin-kamer van de zogenaamde 'Tante Corrie'. Tenslotte kregen we Baarle nog te zien vanuit de lucht. Over het algemeen een zeer interessante opname, waar de Benelux van twee landen elkaar het meest ontmoeten.

directeurswoning

Het bestuur van de Coöperatieve Zuivelfabriek 'De Hoop' zal overgaan tot het bouwen van een directeurswoning.

zaterdag 4 juni 1960 voetprocessie naar Scherpenheuvel

Vanmorgen om 5.45 uur stonden 95 man waaronder 11 dames gepakt en gezakt gereed voor de grote voetprocessie naar Scherpenheuvel. Na eerst het reisgebed en een aanmoedigingswoord van onze pastoor te hebben gehad, begon de grote tocht van ruim 60 km. Dit jaar vergezelde een pater ons. Drie tamboers zorgden voor het marstempo. Het weer was prachtig en het liet zich aanzien dat het warm zou worden. De eerste rozenkrans van de 13 werd gebeden halverwege de Grens. Het geld voor het vervoer bedroeg 50 cent en werd opgehaald voorbij de Grens, alsook werden hier 50 liederenboekjes verkocht : 25 cent per stuk.

Rond 9.00 uur arriveerden we al trommelend door Turnhout en gingen we Kasterlee op aan waar we om 11.00 uur aankwamen. Velen onder onze bedevaarders gingen hier nog te biechten. Het was dan hier dat wij na vijf uur gaan onze eerste rustplaats namen en tevens koffie dronken. Om 12.00 uur vertrokken we met de vlag voorop naar Geel. Na een uur gaan was er even een verfrissing op Geel-Spie (Geel-Punt n.v.d.r.). Na een half uur rust

ging de route verder Veerle op aan, waar wij om 17.00 uur met moede voeten aankwamen. Hier werd weer gebruik gemaakt van een flinke maaltijd en ieder friste zich wat op en met nieuwe moed gingen de bedevaarders Scherpenheuvel op aan. De tocht naar Averbode ging vlot en soepel. Wij passeerden Zichem waar de stoet langzamer vorderde, want het was werkelijk warm. Zo passeerden wij door de bergen, stilaan richting het genadeoord van Scherpenheuvel, waar wij om 20.30 uur aankwamen en eerst een groet brachten aan Onze Lieve Vrouw. Vandaaruit ging iedereen slaapgelegenheid opzoeken : de meesten in 'de Sleutel' ; de meisjes hadden onderdak gevonden bij de nonnekens.

's Morgens om 7.00 uur werd de H. Mis gevierd voor de pelgrims van Baarle en omstreken want de fietsers, brommers en auto's waren intussen rondom geschaard. Om 9.00 uur volgde de plechtige Kruisweg en Rozenkrans in de kapelhof. Een klein sermooon werd gegeven door onze pater. Een collecte werd gehouden ,om de onkosten te dekken, en bracht ongeveer 35 gulden op. Aan de heren Toon van Loon en Fr. van Gils werd de medaille uitgereikt voor de verdienste 13 keer deze tocht te voet te hebben meegemaakt. Om 14.00 uur was het Lof en wijding van voorwerpen. Onmiddellijk hierna vertrokken we uit Scherpenheuvel. In Averbode werd er halt gehouden en ieder deed zich te goed aan een ijsje. Het was 17.00 uur toen we in Veerle aankwamen om weer eens duchtig koffie te drinken. Na een uur gingen we verder naar Stelen, waar we om 20.00 uur aankwamen. Hier brachten we de nacht door en sliepen in een schuur. We moesten 15 frank betalen voor het slapen en de koffie.

Om 2.00 uur in de nacht werden we gewekt, want de pater zou hier een mis opdragen. Na de mis dronken we koffie en vertrokken meteen daarna. Om 6.00 uur kwamen we in Kasterlee aan waar we weer ons best deden aan de boterhammen en koffie. Onderweg Geel-Kasterlee was er nog een klein mankement aan de wagen wat vanzelfsprekend al gauw een half uur verlet betekende. Om 9.00 uur waren we zo ver dat we Turnhout al zingend doortippelden. De laatste halte was voorbij de brug over de vaart : nog 13 km van huis, zeker vier uur gaan! Om 11.30 uur kwam de Grens in het zicht, hetgeen voor ons een grote verlichting was. Na een uur gaan, dus om 13.00 uur hadden we de bedevaart achter de rug.

Baarle-Nassau 12 juni 1960

Door een overwinning van 3-2 op Dosko is Gloria zaterdag winnaar geworden van de prachtige wisselbeker 'de grensbokaal'. Zaterdagavond werd op het Gloriaveld onder enorme belangstelling deze derby gespeeld. Voor het eerst sedert 13 jaar kwamen beide clubs in eigen dorp tegen elkaar in het strijdperk. Voor de rust had Gloria, nadat Dosko reeds vrij spoedig na de

aanvang de leiding had genomen, een overwicht en wist dit uit te drukken in twee doelpunten.

Na de rust trok Gloria in de verdediging maar desondanks kon het de voor-
sprong vergroten tot 3-1. De druk op het Gloriadoel werd echter steeds groter
en doelpunten konden niet uitblijven. Tegen het einde bracht Dosko de stand
op 3-2.

Baarle-Nassau 17 juni 1960

Het kinderpension 'het Witte Huis' ondergaat een drastische uitbreiding. Het
interieur zal gewijzigd worden en ook rondom dit tehuis zullen diverse ver-
beteringen worden aangebracht. Inmiddels is een modern ingerichte speel-
zaal gereed gekomen, terwijl ook de speeltuin zo goed als klaar is.

Als de verbouwing achter de rug is, zal 'het Witte Huis', de bungalow inbe-
grepen, 100 kinderen kunnen herbergen. In het kinderpension is plaats voor
zuigelingen en kinderen tot en met 7 jaar. Reeds vele Tilburgse kinderen
brachten geruime tijd in dit pension door.

30 juli 1960

Op de Chaamse Steenweg zijn de werkzaamheden voleindigd met het leggen
van de nieuwe klinkerweg. De weg is nu 10 meter breed : aan beide kanten is
er 2 meter bijgekomen.

zomer ?

Wat de zomer betreft dit jaar, die laat veel te wensen over; de meeste dagen
gaan voorbij zonder zon, de temperatuur blijft onder het normale voor deze
tijd. Elke dag valt er regen. Vanaf 6 augustus is het weer iets meer bevre-
digend dan voorheen.

12 augustus 1960 raadsvergadering Baarle-Nassau

De R.K. sportvereniging Gloria werd een renteloos voorschot verstrekt voor
de aanleg van verlichting op het speelterrein voor trainingsdoeleinden.

Tijdens de rondvraag deelde de burgemeester mee dat de waterleidingsmaat-
schappij op het ogenblik onderzoekt of Castelré en Hoogstraten van leiding-
water kunnen worden voorzien.

Aan de orde kwam een voorstel van B. en W. om in het uitbreidingsplan en-
kele nieuwe gereedgekomen straten van naven te voorzien : de grote brede
laan vanaf spoorwegovergang richting Alphenseweg zal naar de Poolse gene-

raal Stanislaw Maczek genoemd worden; naar onze vroeger dorpsgenoot Cor van de Bok werd de straat genoemd die van de Rector van den Broekstraat loopt naar de Burg. de Grauwstraat, deze kruist en dan verder gaat naar de Titus Brandsmastraat; tenslotte werd de straat die van het St. Anna-plein tussen postkantoor en school naar Titus Brandsmastraat loopt de la Sallestraat genaamd.

Zondag 21 augustus 1960 Pruimentour

Herinnert u zich de Ronde van de Tommel van vorig jaar nog ? Dankzij medewerking kreeg de Baarlese sportminnende jeugd een middag aangeboden, die een tweeledig doel had : de jeugd gelegenheid te geven zich vertrouwd te maken met de wielersport en zodoende Baarlese renners te kweken en de jeugd een gezellige vakantie-sportmiddag te bezorgen. Ook dit jaar wordt er weer zo'n wielerronde gehouden. De zeer royale steun van bijna geheel de Baarlese middenstand maakt het mogelijk de ronde nog beter te organiseren. Aangezien het niet mogelijk was weer op de Tommel te rijden wordt nu rond de Burg. de Grauwstraat gereden. Bij voldoende deelname wordt tussen de twee ronden in een hardloophwedstrijd over 3.000 meter gehouden.

De ronde van Baol

De tweede ronde van Baol mag geslaagd heten. Ondanks het slechte weer waren er duizenden wielereenthousiasten naar Baarle gekomen om van dit internationaal wielerevenement getuige te zijn. Aan de start verschenen talrijke bekende wielergoden, zowel van Belgische als van Nederlandse zijde. In de slotfase van de strijd waren nog 21 renners over. Onder oorverdovend lawaai kwamen Piet van Est en André Noselle op de finish afgesneld en het was uiteindelijk de belg wiens einspurt het verst reikte.

21 juni 1960 Sooy van den Eijnden boekte geen succes

Veel plezier heeft de Belgische veekoopman van den Eijnden niet gehad van de borden met schimscheuten die hij aan de bomen langs de Nederlandse kant van de weg Baarle-Nassau - Turnhout had getimmerd. De storm die hij probeerde te ontketenen is zelfs nog niet de spreekwoordelijke storm in een glas water geworden. De brandweer van Baarle-Nassau verwijderde de borden waarbij o.m. Nederlandse rijkspolitie aanwezig was. Wel maakte een schoonzoon van Sooy zich kwaad en schreeuwde overste Ruigrok van Tilburg toe dat hij van de borden moest afblijven. Toen deze hem kalm meedeelde dat het hier Nederlands grondgebied betrof, trok hij zich vlug terug op

Belgisch gebied.

Overste Ruigrok sprak nog even met de politiecommissaris uit Turnhout en de Turnhoutse arrondissementscommissaris. Er werd nog getelefoneerd met de procureur des Konings in Turnhout. Toen werden de borden verwijderd waarmee het lawaai weer voorbij was.

Sooy heeft weinig plezier beleefd aan deze aanval, want een grensincident heeft hij niet ontketend. In Baarle wacht men nu weer af wat de volgende stap van de veekoopman zal zijn. De mensen daar houden wel van een grap en ook met Sooy kun je nog eens lachen.

7 september 1960 feest in St. Janshove

Op 7 september hopen de heer en mevrouw de Bey-van Wijk hun 50-jarige echtvereniging te herdenken.

Uitbreiding en modernisering confectiefabriek L. Lehmann NV

In 1933 begonnen in Tilburg, vestigde de N.V. L. Lehmann confectiefabriek zich in 1934 te Baarle-Nassau in het voormalige stationsgebouw. Er werd begonnen met 22 meisjes en 10 huisnaaisters. Na de oorlog moest opnieuw begonnen worden en wel in de oude sigarenfabriek Heuvelmans totdat in 1952 een eigen gebouw tot stand kwam. Deze fabriek breidde zich regelmatig uit en zo kwam nu reeds de derde verbouwing tot stand, die alle vorige verbouwingen ver in de schaduw stelt en deze fabriek tot een moderne en goed geoutilleerde fabriek maakt. Onder architectuur van de heer J. Joosen hebben de aannemer Mercelis, Jansens (timmerman), P. Gatzen (sanitair en verlichting) en gebroeders van Draanen (schilders) dit tot stand gebracht.

Het oude gedeelte werd volledig gerestaureerd en is niet meer te onderscheiden van de fraaie nieuwbouw. Er kwam o.m. een grondstoffenmagazijn, kantoorruimte, monsterkamer en een hypermodern ingerichte kantine bij. Alles is helder en lichtig. De capaciteit kon worden opgevoerd tot 800 stuks per dag waarvan een gedeelte is bestemd voor de export. Momenteel werken er 80 meisjes en diverse thuisnaaisters.

Maandag 22 augustus om 10.30 uur werd een kleine groep genodigden in het gebouw rondgeleid om er de nieuwe fabriek in werking te zien. Toespraken werden gehouden door de directeur, de beide burgemeesters en pastoor Koenraadt. Door burgemeester J. de Grauw werden sympathieke woorden gesproken tot nagedachtenis van de oprichters de heer en mevrouw Lehmann en werd een minuut stilte in acht genomen. Hierna werd nieuwe kantine in gebruik genomen door mevr. de Grauw die er de eerste kop koffie gebruikte. Tot slot werd aan de gasten en het personeel een koud buffet aan-

geboden. Het personeel bood aan de directeur een prachtige buitenverlichting voor de fabriek aan. 's Namiddags werd de fabriek in werking bezichtigd door vele honderden dorpsgenoten die hun bewondering niet onder stoelen of banken staken. 's Avonds werd aan het personeel een diner aangeboden in hotel 'De Engel', gevolgd door een gezellige dansavond.

Baarle heeft er een fraaie werkruimte bijgekregen en een gebouw dat een sieraad is voor zijn omgeving.

5 september 1960

Officiële opening weg Veldbraak-Bedaf bij J. Pelkmans. Bij deze gelegenheid werd twee dagen gefeest : dansen in de grote spiegel tent.

Eeuwfeest van Hollandse kerk in Baarle-Nassau

Zondag 8 september is het feest in de parochiekerk van O-L-Vrouw van Bijstand. Op die dag herdenkt de parochie het feit dat 100 jaar geleden de inzegening van de eerste Nassause parochiekerk plaatsvond. Voordien gingen de inwoners van beide Baarles naar de Belgische St. Remigiuskerk. Hoewel behorend tot twee verschillende bisdommen uit twee verschillende landen, maakten ze één parochie uit onder het gezag van de pastoor van Baarle-Hertog, benoemd door de aartsbischop van Mechelen. De bisschop van Breda gaf dan aan de benoemde pastoor de pastorale macht over de katholieken van Baarle-Nassau. Begonnen met een houten noodkerk werd op 1 juli 1874 de stenen kerk geconsacreerd. In 1930 moest de kerk worden vergroot. Bij de berijding werd het oude gedeelte dermate beschadigd dat afbraak noodzakelijk was.

Het duurde echter nog tot 1958 dat de nieuwbouw compleet met toren tot stand kwam. Het kerkgebouw is nu een fraai bouwwerk en behoort zeker tot de mooiste kerken uit de omgeving.

...Om 14.30 uur is er een plechtig lof waaronder de inzegening van de Mariakapel en toewijding van de parochie aan O-L-Vrouw van Bijstand. Deze Mariakapel is een geschenk van de parochianen die hiervoor door grote en kleine giften een bedrag van ruim Fl. 7.000 bijeengebracht hebben. Het is een fantastisch mooie kapel geworden en de prachtige Madonna in gobelin, geschonken door mevr. Couwenberg-Geeraerts is er een fraai sieraad van. Architect Broeders heeft er een stijlvol geheel van gemaakt.

Eeuwfeest parochie

'Pro Ecclesia et Pontifici' voor koster en organist

Onder donderende toejuichingen van het publiek reikte de pastoor twee onderscheidingen uit aan de heren H. Gulickx, die 60 jaar koster is geweest, en aan Jac Brouwers, 50 jaar organist.

18 september 1960 Auto-zegening Baarle-Nassau

De parochiale inzegening van de auto's, motoren, bromfietsen en werktuigen heeft plaats na de hoogmis van 10.00 uur.

18 september 1960 gouden bruiloft te Baarle-Hertog

Op 18 september 1960 vieren de echtelingen dhr. en mevr. Alfons Hermans-Wijnen, wonende in de Klokkestraat te Baarle-Hertog, hun gouden huwelijksfeest. De feestelijkheden zullen aanvangen op zaterdag 11 september met opening van de danstent in voornoemde straat. Iedereen is van harte welkom.

Brandweer Baarle-Hertog in het goud

Zondag 11 september zal het Vrijwillig Brandweerkorps van Baarle-Hertog het vijftigjarig bestaan herdenken.

Baarle-Nassau 21 september 1960

Woensdagavond om 20.00 uur brak brand uit in het magazijn van de heer J. Camp op de Singel. De beide brandweerkorpsen waren spoedig ter plaatse en met groot materiaal waren zij in kortetijd het vuur meester. Ze konden de schade beperkt houden tot de benedenverdieping en aldus in deze druk bebouwde kom een ramp voorkomen. De belangstelling van de zijde van de bevolking was op dit drukke punt uiteraard zeer groot.

2 oktober 1960 Baarle-Hertog kermis

Baarle-Hertog-Nassau heeft weer eens plezant kermis gevierd. Het marktplein was druk bezet met allerhande vermakelijkheidsspelen zoals schommel, auto-skooter, diverse loterijspelen en vanzelfsprekend gebak en snoep tenten, waar groot en klein met volle teugen van kon genieten. Het weer was prachtig zodat de nakermis volledig gelukt was. Met volle luister trok traditiegetrouw bij deze gelegenheid de processie door de straten vergezeld van de harmonie Sint-Remi. De danszalen waren tot 01.00 uur 's nachts

goed gevuld en trokken evenals de café's veel bezoekers. Vanzelfsprekend werd dan menig glaasje gedronken.

zaal Monti	The All Stars
café 't Klokske	The Rockets
café Benelux	jazz muziek
café Braspenning	Peter Laurent
A. Riggeling	Hammondorgel
zaal Olympia	The Rocking Stars
Den Bonten Os	Enclave Combo
H. Leemans	The Swing Boys
De Engel	The South-band

Baarlese pottenbakker schepper van kunstwerk

Uit de duisternis van de onbekendheid is plotseling een Baarlese pottenbakker in het licht van de pubiciteit getreden, namelijk de heer Math. Doesborg.

Nooit had het grote publiek van hem gehoord en nu heeft hij een expositie in het gemeentehuis van Baarle-Nassau : een expositie die er geen twijfel aan laat bestaan dat de heer Doesborg tot nog toe zijn licht onder de korenmaat heeft gehouden; een expositie die het afgelopen weekeinde bij vele bezoekers een esthetisch welgevallen heeft opgeroepen.

Wie is de heer Doesborg? Hij is een leerling van de nestor van de Limburgse pottenbakkers Joep Jelder en hij vestigde zich nu zes jaar geleden in Baarle-Nassau, nadat hij daar zijn vrouw Josefien Smeekens had leren kennen. Zijn Baarlese loopbaan ging niet over rozen. Ziekten grepen hem aan en noodzaakten hem regelmatig massawerk te produceren waartoe zijn grote overslaande vlamoven hem in staat stelde. Dit is de oorzaak dat ons gewest nog niet eerder kennismakte met de kunstenaar Doesborg. Want kunstenaar is de heer Doesborg gebleven. Duizend vlamovens zouden zijn artistieke ziel niet hebben kunnen wegbranden. Dat dit niet lichtvaardig gezegd is, daarvan kan men zich vandaag en morgen nog overtuigen. Ons heeft het vooral getroffen, dat veel van zijn tentoongestelde werken slechts weinig versierd zijn, hoewel het duidelijk is dat de rijkste versiering een gemis aan schone vorm niet kan opheffen. Welnu, een rijke versiering blijkt de heer Doesborg niet nodig te hebben : elk van zijn geëxposeerde stukken, waarvan de vorm de klemtoon eist, zijn waarlijke kunstscheppingen die men graag zou bezitten. Bovendien blijkt de heer Doesborg -men bekijkt zowel zijn majolica als zijn onder glazuurversiering- over een rijk kleurpalet te beschikken, warm en fluwelig van toon of hard waar het product dat eist.

Na deze eerst expositie mogen we de hoop wel uitspreken dat de kunstenaar

Doesborg nooit weer genoodzaakt zal worden zijn krachten, inspiratie, technisch kunnen en artistiek feeling aan massaproductie te wijden. Die kans is overigens klein, want wij vernemen dat de opdracht vooral uit België in een gestaag wassende stroom binnen komen. Verder heeft de heer Doesborg nog twee opdrachten uit Portugal in petto : een reliëf van een levensgrote vredesengel voor het seminarie van de paters monfortanen in Fatima en een kruisweg in tegeltableau's voor de bekende kerk van Fatima.

Een van de mooiste stukken die de heer Doesburg tentoongesteld heeft, is een grafzerkje (vervaardigd voor het graf van zijn overleden zootje) dat bestaat uit kleibiscuits, die samen het beeld van een engel en een opkomende zon voorstellen. Het onderwerp van deze engel wensten de paters monfortanen in Fatima.

17 oktober 1960

Sint Franciscusstichting in Baarle-Nassau ingewijd

Op stijlvolle wijze werd zaterdag de nieuwe kapel en de uitbreiding van de Sint Franciscusstichting ingezegend en feestelijk geopend. Om 10.00 uur arriveerde mgr. Baeten die de altaarconsecratie verrichtte en ook persoonlijk de gebouwen inzegende. Nadien droeg hij een pontificale Heilige Mis op met assistentie van de pastoors uit Chaam en Baarle-Nassau, de pater overste van de Grens en de kapelaan uit Chaam... In een feestelijke bijeenkomst werden diverse toespraken gehouden, die telkens het prachtige bouwwerk prezen maar niet minder hun waardering uitspraken voor het prachtige werk dat door de broeders wordt verricht, speciaal op het gebied van de reclassering... Zondag werd er gelegenheid gegeven aan het publiek om de gebouwen te bezichtigen, waarvan dankbaar gebruik gemaakt werd. Zij hebben een hypermodern gebouw kunnen bezichtigen, ingericht naar de modernste eisen en voorzien van de meest vernuftige snuffjes. Vooral de kapel en de eetzaal van de verpleegden dwongen oprechte bewondering af. Zeer veel van de betimmering van het meubilair werd door eigen broeders uit Duitsland vervaardigd. Het gebouw is berekend op een 120 personen, terwijl er momenteel een dertigtal verpleegden zijn, een aantal dat nu spoedig zal worden opgevoerd. Meer dan 120 personen wilde broeder overste niet hebben. De mens gaat dan in de massa verloren en dat wil men in ieder geval voorkomen. De broeders van het Hooghuis mogen trots zijn op hun constructie en inrichting.

Missienaakring Sint Salvator houdt fancy-fair

Op zondag 6 en 13 november houdt de missienaakring haar jaarlijkse fancy-fair. Het behoeft zeker geen betoog dat iedereen hier verwacht wordt om

zodoende een steentje bij te dragen voor de missie. Bovendien zullen er dit jaar een paar speciale attracties zijn.

1 november 1960

Korte wandeling gemaakt door het dorp. De jongelui van deze tijd menen zich geen bekommering te maken wat Allerheiligen betekent, want de café's waren overal druk bezet. Het schijnt zowat een kermisdag te zijn. (n.v.d.r. en dit al vóór het tweede Vaticaans Concilie van 1964!)

3 november 1960

Nieuwe internationale post grenskantoor Baarle-Nassau-Weelde in gebruik genomen. Over anderhalf jaar laatste samengevoegde bureau bij Reusel

Nadat met ingang van Allerheiligen reeds het samengevoegde grenskantoor Baarl-Nassau-Weelde in gebruik was genomen, vond donderdagmorgen om 11.00 uur de officiële opening plaats van dit internationale grenskantoor waarin de Nederlandse en Belgische douane-ambtenaren slechts door een muur gescheiden zijn. De plechtigheid werd bijgewoond door een groot aantal autoriteiten.

Na een toespraak van de hoofdinspecteur der invoerrechten en accijnzen te Eindhoven de heer J.P. Weggemans, knipten burgemeester De Grauw van Baarle-Nassau aan de 'Nederlandse ingang' van het gemoderniseerde kantoor en burgemeester Hendriks van Weelde aan de Belgische zijde het lint door.

Met de ingebruikneming is thans het voorlaatste kantoor in de inspectie Eindhoven internationaal geworden.

De heer Weggemans zei te verwachten dat binnen anderhalf jaar het laatste kantoor Reusel-Arendonk (op Nederlands grondgebied) zal worden samengevoegd.

Zondag 12 november 1960 Verlichting gloria-terrein

Dankzij de medewerking van het gemeentebestuur heeft de R.K. sportvereniging Gloria op haar terrein een zeer doeltreffende verlichting gekregen voor trainingsdoeleinden.

20 november 1960

De primeur voor Baarle-Nassau

Nico Schoolenberg met zijn allernieuwste Amerikaans hamond orgel

A. Riggeling

Grote tieneravond in zaal Monty 'The Blue Hunters' met een bezetting van 7 personen

27 november 1960

St. Nicolaas bracht een bezoek aan Baarle. Omstreeks 14.30 uur was de H. man gearriveerd en ontvangen op het gemeentehuis van Baarle-Nassau. Vervolgens maakte de Sint een rondwandeling te paard vergezeld van zijn knechten en voorafgegaan door de Kon. Harmonie St. Remi. Vanwege het slechte weder kon de Sint maar enkele straten doorkruisen en na een korte pauze op het Belgisch gemeentehuis nam hij zijn intrek in de grote zaal bij Adriaensen waar de kinderen getraceerd werden op snoep en sinaasappelen.

(wordt vervolgd)

Werkgroep Ulicoten

Bernardusjaar 1990

De immer actieve werkgroep Ulicoten van onze vereniging zal in de maand november van dit jaar toch aandacht gaan besteden aan het Bernardus-jaar 1990.

Het is namelijk dit jaar precies 900 jaar geleden dat de H. Bernardus van Clairvaux geboren werd in een dorpje vlak bij Dijon. Ook is het dit jaar 45 jaar geleden dat de nieuwe Bernarduskapel in Ulicoten werd ingewijd. Zoals we weten wordt de H. Bernardus sinds eeuwen al in Ulicoten vereerd en om dit Bernardusjaar niet ongemerkt voorbij te laten gaan, zal de werkgroep Ulicoten een tentoonstelling inrichten over de Bernardusverering in Ulicoten. De exacte tijd en datum worden u nog bekend gemaakt, maar zal waarschijnlijk na 9 november plaatshebben. Houdt dus Ons Weekblad in de gaten !

Open Monumenten-Dag

8 en 9 september 1990

Al enkele jaren organiseren diverse landen in Europa speciale dagen om mensen ook eens achter de gevels van het bouwkundige erfgoed te laten kijken. Vandaar de naam "Open Monumenten-dag". Het initiatief hiertoe kwam van de Raad van Europa. Frankrijk reageerde het eerst (1985), Nederland volgde (1987). Vorig jaar beleefde België een succesvolle eerste Open Monumenten Dag.

Onopgemerkt

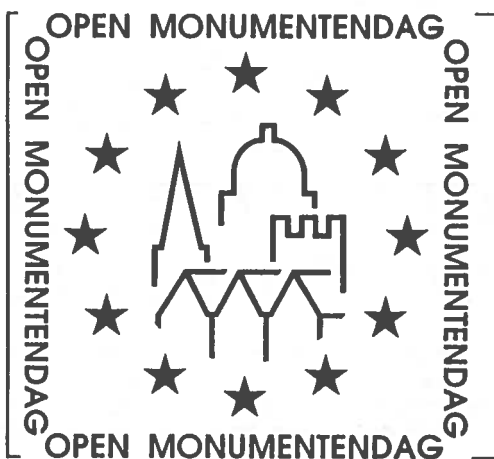
Die eerste Belgische Open Monumenten Dag viel heel gelukkig samen met de officiële opening en ingebruikneming van ons Heemhuis. Daarom bleef hij in Baarle waarschijnlijk onopgemerkt. Dit jaar doen we officieel mee.

Gevoelig maken

De Raad van Europa vindt dat monumeten en historische gebouwen tot de duidelijkste uitingen van onze cultuur behoren. Het instandhouden ervan vraagt van de overhede grote wetgevende en financiële inspaningen. Daarvoor is ook steun van het publiek nodig. Dan is goed om dit waardevolle bezit aan het publiek te laten zien. Zo kan men mensen gevoelig make voor de waarden ervan.

Bescheiden

Ons Heemhuis is op weg een officieel geclasseerd monument te worden. Het gebouwtje is de basis van ruim een eeuw Baarlese geschiedenis. Dat was voor het bestuur reden genoeg voor aanmelding tot deelname. Wij doen echter heel bescheiden mee. Maar wel op twee manieren. Geïnteresseerden krijgen gelegenheid het gehele Heemhuis te bezichtigen. Tegelijk zal er een

kleine tentoonstelling te zien zijn rond het Belgisch Koningshuis. Dit ter gelegenheid van het veertig-jarig Koningschap en de zestigste verjaardag van Koning Boudewijn.

Twee dagen

Wij zetten onze deuren twee dagen lang open, l. op zaterdag 8 en zondag 9 september a.s. Openingstijden zult U zeker aantreffe in "Ons Weekblad". Wij beschikken over een dikke stapel programma's, zodat geïnteresseerden ook kunnen vinden wat andere plaatsen organiseren. Kijk maar eens achter die gevels nu zo'n mooie kans geboden wordt.

A. van Tuijl

tentoonstelling n.a.v. aal congres van de an de geneeskunde / lling / doorlopend n itschot

rentuin lling i.v.m. de geschie- et godshuis en gereaa- stauratieprojecten lmaras t 89

J.J. Somers en Isen- looy

an der Bliest

d / drankgelegenheid :k ststraat 9

Wampenberg 10 u - 18 u

ⓐ doorlopend gidsbeurten door Heemkundige Kring

Toremansmolen

Wampenberg 10 u - 18 u

ⓐ molen in werking / doorlopend gidsbeurten door molenaar

BAARLE-HERTOG

■ Heemhuis Kerkstraat 4 2338 BAARLE - HERTOEG

● Heemhuis Amalla van Solmis

Kerkstraat 10 u - 18 u

ⓐ kleine tentoonstelling over het Vorstenhuis

BALEN

■ VVV Kantoor Vaartstraat 29 2490 BALEN 114/01.22.00

gelegenheid / sta- rond thema "dreve den / start gelek (14.30 u)

● Museum Gillé te Rijn Markt

14.30 u - 18 u

ⓐ tentoonstelling S. G. gelegenheid

● Onze-Lieve-Vrouwke Kerkplein

14 u - 17 u

ⓐ mogelijkheid tot bez- toren

● Schuermanshoeve te Gemeenteplein

14.30 u - 18 u

ⓐ drankgelegenheid

BOOM

■ Onze-Lieve-Vrouwke Grote Markt 2650 BOOM

● Dekenij

Hoogstraat 28

10 u - 18 u

tuin en buitenzijde

OPEN MONUMENTENDAG IN NEDERLAND

Dit jaar wordt in Nederland alweer voor de vierde keer de Open Monumentendag gehouden. Vaste datum is de tweede zaterdag van september. In 1990 is dat op 8 september, dus de dag vóór de Belgische Open Monumentendag. Een goede gelegenheid om een bezoek aan Nederland te brengen.

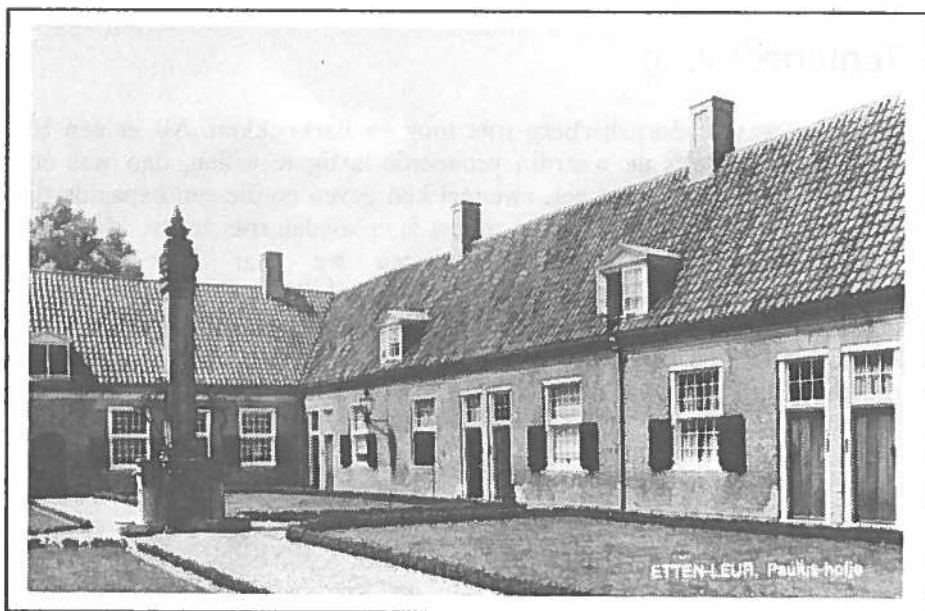
Reisverslag

Bezoek dinsdag 26 juni 1990 aan Heemkundig Museum Jan Uten Houte te Etten-Leur

Was het de voetbalwedstrijd België vs. Engeland die de meesten parten speelden ? Was het het schitterende weer die de meesten deed huiveren voor een tocht naar Etten-Leur ? Waren de meesten in de veronderstelling dat het een andere datum moest zijn waarop we het Heemkundig Museum Jan Uten Houte zouden bezoeken ? Dit laatste bleek de boosdoener te zijn en we hopen allemaal dat de meesten alsnog Jan Uten Houte zijn gaan bezoeken, want het was de moeite waard.

Fraai hofje

Om half acht dinsdagavond 26 juni vertrokken we naar Etten- Leur. Bij het Paulushofje aangekomen, werden we hartelijk ontvangen door leden van de Heemkunde-kring Jan Uten Houte. Allereerst kregen we een uitleg over het hofje zelf. Het is misschien wel het enige particuliere hofje in Nederland. De bouw werd gestart door een adellijke familie, maar afgebouwd door de

familie Nobelaer. Elf huisjes zijn nog bewoond door bejaarden. Het hofje is in bezit van de gemeente Etten-Leur. Eens per jaar op de feestdag van de H.H. Petrus en Paulus (29 juni) stellen de gemeente en de vicaris (een toeziend voorgd), na een dienst in de kapel van het hofje, tijdens een gezellig samenzijn de huur voor het volgend jaar vast.

Rondleiding

Na deze inleiding begonnen we aan de rondleiding. Als eerste kwamen we aan de kapel. In de kapel waanden we ons even in vroeger tijden. Er stond een compleet schuilaltaar. Het was in een kast gebouwd. Als men de kastdeuren open deed, kwam het prachtige schuilaltaar te voorschijn. Het heeft zelfs nog dienst gedaan in een kerk in Breda. Kazuifels, misdienaarskleding en een non (de laatste twee waren aangeklede poppen) waren aanwezig. Heel opmerkelijk was een portret dat eigenlijk uit kleine cijfertjes was samengesteld. Hierna gingen we naar de zolder, waar allerlei oude ambachtsgereedschappen stonden. We denken hierbij aan agrarische werktuigen, vlasserijtuig en een honingpers uit de 18e eeuw. Er was zelfs een complete timmermanswerkplaats, waarvan het gereedschap geschonken was door een timmerman.

Verder Schoenmakersgereedschap, klompenmakerij etc., etc. Gewoon teveel om op te noemen. Ook was er een klaslokaaltje compleet met banken, bord etc.

Tentoonstelling

Bijzonder was de dorpsherberg met toog en barkrukken. Als er een lastige klant was, die zelfs de waardin probeerde lastig te vallen, dan was er een houten papegaaï, die men een zwengel kon geven en die een bepaalde tijd op en neer bleef gaan. Als ie stopte, moest je ophouden met zagen. Men hield er terdege rekening mee. Hierna gingen we naar beneden om de thematentoonstelling over de geboorte te bekijken. Er was verloskundig gereedschap en wiegjes, prentjes en kinderkleding. Al bij al een mooie tentoonstelling en een prachtig museum. Een parel onder de heemkundige musea. Hopelijk kan "Amalia" in de toekomst met "Jan Uten Houte" samenwerken.

Gerrit de Jong

Mededelingen

Oud schrift : lezen in Brabantse bronnen

Er is een interessant boekwerk op de markt voor mensen die een cursus oud schrift willen volgen of die reeds een cursus gevolgd hebben en hun opgedane kennis willen opfrissen : 'Lezen in Brabantse bronnen'.

Het boek is uitgegeven door de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening Postbus 1104 5200 BD 's Hertogenbosch.

'Lezen in Brabantse bronnen' is telefonisch te bestellen :

073-14 61 93 of vanuit België : 00-31 73-14 61 93.

Prijs : fl. 27,50 (incl. verzendkosten)

Ingezonden mededeling

Jammer maar helaas !

In de nieuwbrief nummer 1 van dit jaar heb ik een oproep geplaatst voor medewerking bij het maken van een maquette van Baarle anno 1800. Helaas heb ik slechts een enkele reactie gehad. Annemiek Smit zegde technische hulp toe, waarmee ik zeer verheugd was, omdat zij de nodige ervaring heeft met dit soort werk; verder geen enkele reactie gedurende de afgelopen maanden. Naast het technische werk, moet er namelijk ook nog wat onderzoek gedaan worden in diverse archieven en daarbij is hulp van harte welkom. Maar gezien het uitblijven van die hulp, moet ik de conclusie trekken dat er binnen de heemkunde-kring, van zowel leden als van bestuur, op dit moment weinig belangstelling bestaat voor dit project. Daarom plaats ik de plannen maar even in de ijskast en hoop er dan na 1992 wel belangstelling voor te vinden. Waarom na 1992? Wel, omdat ik me nu ga concentreren op het maken van twee jaarboeken die in 1990 en 1991 moeten verschijnen. Daarbij komt dan nog het werk voor de Stichting 1000 jaar Baarle.

Ed Ragas

Een naam voor de nieuwsbrief

De nieuwsbrief van de heemkundekring is al lang geen echte nieuwsbrief meer. Er verschijnen ook geregeld artikels over diverse onderwerpen in en wij mogen het -in alle bescheidenheid- een tijdschrift noemen. Ieder tijdschrift heeft een naam. Daarom is de redactie op zoek naar een waardige en passende naam voor de 'nieuwsbrief'.

Wie weet een passende naam voor het blad van de heemkundekring?

Stuur de geschikte naam naar het bekende adres :

Heemhuis Kerkstraat 4 2338 Baarle-Hertog

tel. secretariaat 014/ 699 740

Of nog beter, kom even langs met uw ideeën, op de eerste zondag van de maand. Uiteraard is er voor de winnende naam een aardige attentie. Actief meedenken dus !

Nieuwe leden

J.G.J. van de Heyning Hoogbraak 12 Baarle-Hertog

Dhr. L. Philipsen Bredabaan 386 2170 Wuustwezel

Dhr. Hans van Riel Bungalowpark 13 Baarle-Nassau

Dhr. G.H. Grimbergen Alphenseweg 39 Baarle-Nassau

W. de Leeuw-Jacobs Margrietstraat 38 Rijen

J.H.E.M. van de Werf-van Hoppe Roosakkerstraat 9 Baarle-Nassau

*Op 26 mei is ons lid Johan Staes getrouwd
met Juliette van Gool.
Nog van harte gefeliciteerd!*

BAARLE'S OUDSTE INWONER NU GEFLEST

Deskundigen achten het zeer wel mogelijk dat
BAR-LE-DUC NATUURLIJK MINERAALWATER,
duizenden jaren (misschien wel 3000 jaren) oud is.

BAR·LE·DUC

NATUURLIJK MINERAALWATER

